

Wykład 1

23.11.2008 r.

Międzynarodowy system handlowy WTO.

Międzynarodowy system handlowy to system reguł i praw instytucji rządzących wymianą międzynarodową. Wymiana międzynarodowa towarów i usług nie dokonuje się w sposób chaotyczny lecz wedle reguł uzgodnionych przez państwa. Te reguły tworzą swego rodzaju reżim.

Międzynarodowy system handlowy jest także pochodną polityki handlowej prowadzonej przez państwa. MSH jest wyrazem kompromisu między państwami, które realizują własną odpowiadającą ich interesom politykę handlową. Każde Państwo prowadzi własną politykę handlową, której celem jest maksymalizacja korzyści dla danego kraju. Te cele każdej z tych polityk są sprzeczne i w skrajnej postaci mogłyby doprowadzić do zaprzestania handlu w ogóle, co byłoby niekorzystne dla państw. Stąd zrodziła się potrzeba kompromisu w postaci reguł handlowych.

Polityka handlowa każdego państwa jest realizowana wedle 2 koncepcji często wzajemnie się wykluczających:

1. polityka wolnego handlu
2. polityka protekcjonizmu

Ad. 1. Wolny Handel (WH) to pogląd który mówi, że korzyści z wymiany będą wtedy największe jeżeli państwa nie będą jej ograniczać i decyzje w tej sprawie pozostawią podmiotom rynkowym, które będą działać na podstawie racjonalnych ekonomicznych wyborów. WH w idealnej postaci to całkowity brak granic ekonomicznych i kontrolnych, które są realizowane przez państwo (zwolennicy WH twierdzą, że państwo ma zapewnić tylko bezpieczeństwo poprzez umowy państwowe i siłę zbrojną). Paradoksalnie w myśl WH państwo w ogóle nie powinno prowadzić polityki handlowej.

Ad. 2 Protekcjonizm postuluje ochronę państwa i jego gospodarki przed konkurencją zagraniczną. Przedmiotem ochrony może gospodarka, przedsiębiorstwo, dziedzina przemysłu, towary, konsumpcja krajowa. Protekcjonizm jest przeciwstawieniem WH. W skrajnej postaci protekcjonizm to autarkia – izolacja państwa od reszty świata i wszelkiej wymiany.

Polityka handlowa każdego państwa zawiera elementy protekcjonizmu i WH. Państwo może prowadzić politykę WH w obrocie towarami przemysłowymi a protekcjonizm stosować w rolnictwie. Polityka handlowa od strony motywów jest bardzo ważna –protekcjonizm i WH pozwalają zrozumieć te motywy.

Zwolennicy protekcjonizmu – argument najważniejszy- gospodarki państw znajdują się w różnym stadium rozwoju i mają różne możliwości konkurowania. Jest oczywiste, że gospodarka wyżej rozwinięta może osiągnąć i osiąga większe korzyści z wymiany niż gospodarka słabo rozwinięta. W skrajnym wypadku może to doprowadzić do wycisku słabszej przez silniejszą. W tej sytuacji WH byłby nierównym bo sankcjonował by wycisk – tak tłumaczą to zwolennicy protekcjonizmu. Gospodarki słabiej rozwinięte muszą się chronić, protegować czyli prowadzić politykę protekcyjną, ale do czasu gdy poziom rozwoju się wyrówna, albo zmniejszą się różnice. Zwolennicy protekcjonizmu nie mówią, że WH jest niekorzystny ale jest niekorzystny w warunkach dużego dystansu.\

Narzędzia polityki handlowej państwa:

- a) narzędzia taryfowe- cła (cło-podatek na granicy liczony metodą ad Valorem – od wartości towaru podanej na fakturze)
- b) narzędzia parataryfowe
- c) narzędzia pozataryfowe

Ad. a) Cła są naliczane w imporcie. Towary wywożone z kraju nie są objęte postępowaniem celnym. Nie pobiera się ceł przy eksporcie. (Rosjanie nakładają cła eksportowe na 2 towary: gaz i ropa naftowa, w Unii Europejskiej nie pobiera się ceł eksportowych).

Wysokość stawki celnej zwaną taryfą- kto ustala?

Stawki celnej nie ustala celnik, jest on związany ustawową taryfą celną. Wynika to z porozumień międzynarodowych i międzypaństwowych w ramach międzynarodowych stosunków handlowych. Państwa nie ustalają maksymalnych stawek celnych ale ustalają je w porozumieniu z innymi – ustalają sobie koncesje. Państwa udzielają sobie koncesji celnych. Cła stosuje się dla ochrony krajowego przemysłu i gospodarki. Cła są najstarszym instrumentem polityki handlowej (od starożytności). Cło przez wiele lat było traktowane jako dochód fiskalny. Dzisiaj cło jest też traktowane jako swego rodzaju dochód fiskalny, ale w minimalnym stopniu, najważniejszą funkcją cła jest ochrona. Ekonomiczna funkcja cła- funkcja ochronna cła- podwyższa cenę towaru przywożonego i zmniejsza na niego popyt.

Cenowa elastyczność popytu.

Dzisiaj rola cła maleje jako narzędzia polityki handlowej. Każde państwo prowadzi własną politykę celną – własne urzędy na granicy lądowej i morskiej- skład celny (importer importuje 10 tys. zmywarek, składa je w składzie celny i zgodnie z zapotrzebowaniem sprzedaje je ze składu celnego i o dopiero od tej sprzedaży płaci cło). Skład celny umożliwia elastyczne gospodarowanie ceł.

Polska polityka celna jest zależna od polityki celnej wspólnoty europejskiej.

Pojęcie i istota unii celnej.

Strefa wolnego handlu – to porozumienie między państwami położonymi blisko siebie, które znoszą w wymianie handlowej cła. Czyli strefa handlu wolnego od ceł. Jednocześnie państwa te prowadzą wymianę z innymi nie będącymi uczestnikami strefy wolnego handlu i cła są utrzymywane. Strefa wolnego handlu to pewien rodzaj uprzywilejowanego handlu.

Unia celne – to porozumienie strefy wolnego handlu plus wspólna zewnętrzna taryfa celna wobec państw trzecich. Funkcjonowanie unii celnej wymaga jednak powołania wspólnego organu, który będzie zarządzał wspólną zewnętrzną taryfą celną. Wymaga to od państw ograniczenia swych kompetencji w zakresie prowadzenia własnej polityki celnej. Unia celna to obszar co najmniej 2 państw między którymi nie stosuje się ceł. W stosunku do importu do państw trzecich, prowadzona jest wspólna polityka celna. Unia celna wprowadza też podział na państwa które korzystają z przywilejów celnych i takie które z nich nie korzystają.

Unia celna a integracja europejska.

Z punktu widzenia ekonomicznego integracja europejska przebiegała: w 1968 r. utworzono unię celną – ówczesna EWG stała się unią celną (2 etap integracji) Obecnie unia celna obejmuje 27 państw. Polska przystępując do unii w 2004 r. w sensie ekonomicznym przystąpiła do unii celnej 91 maja 2004). Implikuje- a) w handlu z 26 państwami nie są stosowane cła, kontrola graniczna nie istnieje, nie są naliczane należności celne; b) Polska polityka celna jest podporządkowana wspólnotowej polityce celnej i Polskie urzędy celne działają na podstawie wspólnotowego kodeksu celnego, Polska granica celna przestaje istnieć,

natomiast na granicy z Ukrainą, Białorusią i Obwodem Kaliningradzkim granice pełnią rolę wspólnej zewnętrznej granicy celnej.

Ekonomiczne efekty unii celnej – unia celna powoduje 2 efekty:

1. efekt kreacji handlu w stosunkach między państwami unii celnej – brak ceł powoduje, że towary są tańsze i wzrasta na nie popyt, konsumenci państw unii celnej preferują tańsze towary z tego obszaru
2. efekt przesunięcia handlu – przejawia się w tym, że importerzy z unii celnej zmniejszają zakupy w państwach spoza unii celnej, ze względu na to, że towary spoza unii celnej są obłożone cłem, na zewnętrznej granicy celnej. Czasami bywa tak, że nieznaczna zmiana ceny powoduje zmianę popytu. Efekt ten powoduje, że unie celne są przedmiotem krytyki – negatywny efekt unii celnej.

Ad. b) Parataryfowe środki polityki handlowej to środki o charakterze finansowym w postaci opłat i dopłat różnego rodzaju podatków, które nie są cłami, a przyczyniają się do zmiany cen towarów eksportowanych i importowanych. Są to:

1. podatki wewnętrzne – podatek importowy – podatek akcyzowy- najczęściej stosowany w imporcie. Zwykle po uiszczeniu cła i wprowadzeniu towaru do obrotu państwo pobiera akcyzę (dodatkowy podatek) ale nie od wszystkich towarów, np. od: używek, pojazdów, towarów luksusowej konsumpcji, podatek akcyzowy jest podatkiem wewnętrznym;
2. subwencje, które dotyczą towarów eksportowanych. Subwencje to finansowa pomoc sektora publicznego dla producentów danej branży i eksporterów. To pomoc finansowa wydawana z budżetu państwa. 2 rodzaje subwencji: - wsparcie wewnętrzne, np. dzięki niemu rolnicy mogą oferować tańsze produkty rolnicze. Dzięki temu sektor korzystający z tego może dzięki tańszym towarom konkurować na rynkach międzynarodowych w eksporcie. To sprawia, że np. producenci są konkurencyjni na rynkach międzynarodowych bo otrzymując wsparcie;
3. kurs walutowy- państwo może manipulować kursem walutowym, może go zmieniać: osłabiając kurs walut kraju (deprecjacja) sprawia, że dochody z eksportu rosną, natomiast maleją wydatki na import. Jeżeli państwo chce zrównoważyć bilans handlowy dokonuje operacji osłabienia (dewaluacji) swoje waluty.

Ad. c) pozataryfowe to przede wszystkim:

1. kontyngenty – stosowane na import i eksport. Państwa decyzją administracyjną ustal ilość towarów importowanych i eksportowanych, a czasami wręcz zakazuje importu i eksportu. We wspólnocie europejskiej obowiązują liczne ograniczenia przywozu: np. ptaków-zakaz. Po stronie eksportu też są zakazy – towary wojskowe albo o podwójnym zastosowaniu. W tej chwili ok. 50 państw wprowadziło zakaz wywozu żywności;
2. standardy techniczne, sanitarne, fitosanitarne, ochrony środowiska. Ustawodawstwo państw ustala kryteria jakościowe dla towarów sprowadzonych, mogą być ustalone w taki sposób, że nikt im nie sprosta.

Obecnie wzrosła rola środków pozataryfowych i parataryfowych, które mogą być bardzo różne.

Początki kształtowania się Międzynarodowych Stosunków Handlowych.

MSH zaczęły się kształtować w XIX w. W ostrym sporze między zwolennikami protekcjonizmu i wolnego handlu i między polityką protekcyjną i polityką wolnego handlu, prowadzoną przez różne kraje.

Protekcjonizm - w nowoczesnym tego słowa znaczeniu protekcjonizm został wynaleziony w USA. Na samym początku pod koniec XVIII w. USA były państwem słabym ekonomicznie stąd nastawiły się na ochronę swej gospodarki przed konkurencją zagraniczną towarów z Anglii i Europy. Celem amerykańskiego protekcjonizmu był rozwój przemysłu, a więc ochrona przemysłu USA przed towarami europejskimi o lepszej jakości. Od strony ideowej na gruncie teorii ekonomii argumenty na rzecz protekcjonizmu przedstawił niemiecki ekonomista Fryderyk List. Argumentował, że kraj opóźniony w rozwoju nie może odwoływać się do mechanizmu rynkowego – do wolnego handlu. Doktryna ta znalazła swoje specyficzne zastosowanie jako uzasadnienie dla unii celnej państw niemieckich. Niemiecka unia celna – Niemcy były rozbite na wschodzie były Prusy. Proces zjednoczenia Niemiec rozpoczął się od unii celnej, którego istotą były duże cła na zewnętrznej granicy celnej. Ta Granica pełniła funkcję ochrony. W wyniku tej ochrony w Niemczech rozpoczął się rozwój przemysłowy. W wyniku tej ochrony można było sprowadzić wyspecjalizowaną technologię. Ten przykład dowodzi użyteczności polityki protekcjonistycznej. W momencie kiedy Niemiecka gospodarka się rozwinęła, Niemcy zaczęły głosić politykę wolnego handlu.

Prawdziwą ojczyzną wolnego handlu była Wielka Brytania. Przełomowa data dla wolnego handlu to 1848 r. (uważano, że to początek globalizmu). To zniesienie ustawy Wielkiej Brytanii o nazwie *orn law* (ustaw zbożowa). Przyczyniło się to do rozwoju potęgi brytyjskiej. Tanie artykuły importowe to tanie towary i spadki cen. Uchylając *orn law* Wielka Brytania uchyliła cła w imporcie niemal wszystkich produktów.

Wkrótce potem miało miejsce inne zdarzenie. W 1860 r. Wielka Brytania podpisała z Francją układ handlowy zwany układem *obden-cherallier*. Ze strony tych państw to pierwszy bilateralny układ handlowy, gdzie te państwa zapewniły, że nie będą dyskryminować swoich towarów- pierwsza klauzula najwyższego uprzywilejowania. Dało to początek nowej erze w handlu- uprzywilejowanego traktowania przede wszystkim w polityce celnej. Względem siebie nie będą stosować wysokich ceł, a z czasem je zniosą. Podziało to jak katalizator. Inne państwa też zaczęły podpisywać takie umowy. Do I wojny światowej zawarto ponad 100 bilateralnych porozumień handlowych.

Istnienie bilateralnych porozumień między państwami to klasyczne Międzynarodowe Stosunki Handlowe. Do czasów I wojny światowej każde porozumienie ograniczało się do 2 państw, a nie do większej ilości państw. To uzasadniało podpisywanie z czasem porozumień trójstronnych.

W okresie między I wojną a II wojną światową nastąpił totalny regres w wymianie międzynarodowej. To czas protekcjonizmu. Kryzys w 1928 r. jeszcze bardziej pogłębił protekcjonizm. W 1930 r. USA wprowadziły rygorystyczną politykę protekcjonizmu – ustawę o handlu. Dawała ona możliwość podniesienia nałożenia cła o 100% a nawet więcej. Pojawiły się też pewne zmiany. W 1934 r. USA przyjęły nową ustawę o handlu w której zapisano ważną zasadę – zasadę wzajemności. Mówił, że jeżeli inne państwa obniżyły w imporcie z USA cła, to mogą liczyć na wzajemność w postaci obniżenia cła w eksporcie na rynek amerykański. W ten sposób USA dały sygnał dla nowego ładu handlowego i dla liberalizacji handlu międzynarodowego. Wybuch wojny zniweczył ten sygnał do zmian.

Okres międzywojenny to okres gdzie USA wyrastają na inicjatora zmian w handlu międzynarodowym.

System WTO – wykład nr 2

Powstanie GATT

GATT- układ ogólny w sprawie ceł i handlu- jest to umowa międzynarodowa, pierwsza w historii kształtowania się MSH, jest to umowa o charakterze wielostronnym, została podpisana z inicjatywy USA 30 października 1947 przez 23 państwa.

Po II wojnie światowej USA odgrywały dominującą rolę w gospodarce światowej i to z jej inicjatyw podpisano umowy o utworzeniu 3 instytucji gospodarczych:

1. Międzynarodowy Fundusz Walutowy- odpowiedzialny za współpracę walutową i finansową.
2. Bank Światowy
3. Międzynarodowa Organizacja Handlu (International Trade Organization)

Dwie pierwsze organizacje utworzono w czasie wojny 45r, natomiast rokowania w sprawie ITO przedłużały się. Cele ITO:

- liberalizacja handlu międzynarodowego rozumiana jako ograniczenie i zniesienie barier handlowych a zwłaszcza wysokich ceł. Otóż po wojnie cła w wymianie były bardzo wysokie sięgały przeciętnie 50% at valore dla porównania dziś w handlu art. przemysłowymi są one na poziomie zerowym albo wynoszą kilka procent. To sprawiło że handel był nieopłacalny i zadaniem WTO była liberalizacja handlu przez zniesienie barier celnych z tego też powodu negocjacje były trudne.

1946 w marcu- podpisano statut ITO czyli projekt organizacji . Pojawiła się trudność a mianowicie umowę międzynarodową o utworzeniu ITO należało ratyfikować przez parlamenty poszczególnych państw. Już we wstępnym etapie ratyfikacji umowy ITO odmówił kongres USA. Kongres odmówił ze względu na przyjęty system głosowania (zasada jedno państwo jeden głos)w dwóch pozostałych organizacjach w MFW i BŚ obowiązuje system głosów ważonych (polega na tym że państwo dostaje tyle głosów ile wynosi jego wkład na rzecz organizacji), ze względu na ratyfikacje statutu idea tej organizacji pozostała niespełniona. Był to cios dla międzynarodowego systemu handlowego, ale 30 października 1947 te same państwa podpisały GATT- umowę o charakterze tymczasowym do czasu ratyfikacji ITO, umowa ta jednak stała się umową podstawową powojennego systemu handlowego, umowa jako GATT 47 obowiązywała od 1 stycznia 1948 do 31 grudnia 1994.

Rola i funkcje GATT

Umowa GATT to dokument składający się z 34 artykułów i miała charakter porozumienia międzyrządowego w którym państwa określały siebie jako „ układające się strony”, w związku z tym umowa nie wymagała ratyfikacji przez parlamenty państw członkowskich.

Umowa GATT nie była umową o utworzeniu organizacji międzynarodowej gdyż nie posiadał organów stałych w związku z tym umowę GATT należy określić jako reżim międzynarodowy ,

Umowa była pakietem formalnych zobowiązań w polityce handlowej opartym na zbiorze zasad którymi kierowały się suwerenne rządy, dzięki powstaniu GATT stworzono system dyscyplinujący państwa członkowskie i ograniczający stosowanie praktyk restrykcyjnych w wymianie umowa GATT oparta była na idei wolnego handlu i przeciwstawiała się protekcjonizmowi. Fundamentem GATT były 4 zasady które wtedy ukształtowane obowiązują do chwili obecnej. A są to:

1. **Zasada niedyskryminacji** – zobowiązuje wszystkich sygnatariuszy GATT do jednakowego traktowania, przejawem zasady niedyskryminacji są dwie klauzule:

- a) **Klauzula najwyższego uprzywilejowania** KNU zawarta w art. 1 GATT- każde państwo nie może traktować danego partnera (jego towarów) gorzej niż najbardziej uprzywilejowanego partnera. Państwo A importuje samochody z państw B, C, D, - zasada niedyskryminacji oznacza że cło w imporcie z tych państw musi być jednakowej wielkości.

Zakaz dyskryminacji- zróżnicowanego traktowania pod względem celnym tych samych towarów z różnych państw, jeśli takie praktyki są stosowane to państwo poszkodowane może poprzez instytucję skargi dowodzić praktyk dyskryminacji i domagać się rekompensaty. Ta zasada uniemożliwia wprowadzanie sankcji ekonomicznych.

- b) **Klauzula narodowa**- dane państwo na swoim obszarze terytorium nie będzie stosować ograniczeń i dyskryminowania towarów zagranicznych (i firm). Po odprawie celnej każdy towar zagraniczny jest dopuszczony do obrotu w kraju i taki towar musi być traktowany tak samo jak towar krajowy pod względem ekonomicznym i administracyjnym czyli nie można nakładać wyższych podatków od sprzedaży dla towaru zagranicznego a niskich w stosunku do towaru krajowego. Klauzula ma charakter obopólny dlatego że w przypadku

jej naruszenia inne państwa mogą podjąć analogiczne działania, ma charakter samo dyscyplinujący.

2. **Zasada wzajemności**- odnosi się do negocjacji handlowych które powinny być oparte na zasadzie wzajemnych korzyści , państwa nie powinny dążyć do dominacji i pozbawienia innych państw korzyści, wynika z tego że państwo poszkodowane (ponoszące straty) może zażądać od drugiego państwa zaprzestania takich praktyk i zadośćuczynienia.

Zasada sprawiedliwości- zasada wzajemnych korzyści, odrzucano idee jednostronnych korzyści

3. **Zasada egzekwowania zobowiązań**- zasada przejawiająca się w mechanizmie rozstrzygania sporów otóż art. 22 GATT dawał każdemu państwu prawo żądań wzajemnych konsultacji z innym państwem na wszystkie tematy objęte układem GATT . Państwo ma prawo do zapytania i konsultacji celem wyjaśnienia spornej kwestii. Art. 23 umowy GATT dawał państwu prawo do skargi czyli stworzono mechanizm rozstrzygania sporów handlowych. Miało to bardzo ważne znaczenie dla funkcjonowania MSH ponieważ zapobiegało jednostronnym sankcjom a państwa miały prawo do obrony.

4. Cło może być jednym dopuszczalnym środkiem ochrony w imporcie. Umowa GATT zakazywała stosowania innych środków dyskryminujących. Dlaczego cło? Zaletą cła jest przejrzystość, otóż cło to podatek wyliczany jako procent wartości towarów. Cła łatwo porównać przez to można zidentyfikować cła jako niskie czy wysokie- w ten sposób można łatwo ocenić politykę handlową państwa, czy jest ona liberalna czy protekcyjna- obiektywna wartość liczbowa. Pozostałe środki nie są tak przejrzyste trudno je ocenić.

-jeżeli państwo chciało ograniczyć import w sytuacjach wyjątkowych ma do tego prawo pod warunkiem że będą to tylko cła.

Funkcjonowanie umowy GATT - rola GATT w liberalizacji wymiany międzynarodowej po II wojnie światowej.

Zadaniem statutowym GATT było przeprowadzanie negocjacji handlowych celem liberalizacji handlu rozumianej jako:

- obniżenie taryfy celnej,
- innych utrudnień w wymianie,
- eliminacja praktyk dyskryminacyjnych,

Najważniejsze znaczenie miały ustępstwa celne w postaci:

- redukcji stawek o określony procent,
- związanie ich (ustalenie na poziomie uzgodnionym w rokowaniach,
- zobowiązania się do niepodnoszenia ponad określony poziom opłat celnych, polegało to na tym że wyznaczano stawkę górną i państwa mogły stosować stawki celne tylko poniżej tego poziomu.

Cały okres GATT to negocjacje w postaci rund negocjacyjnych prowadzonych na zasadzie obustronnych korzyści które kończyły się przyjęciem przez państwa stawek celnych które zapisywano w tabelach koncesji- dokument w którym zawarto wyszczególnione stawki na poszczególne towary. Ponieważ w handlu zagranicznym ma miejsce szczegółowa specyfikacja towaru to do każdego towaru była przypisywana stawka celna po każdej rundzie negocjacyjnej odpowiednio niższa. Istotą negocjacji były ustępstwa celne państw a więc symetryczne w danej dziedzinie towarowej albo asymetryczne- większe ustępstwa w jednej grupie towarowej i mniejsze w innej grupie towarowej. Przyczyniło się to do znaczącej liberalizacji handlu światowego.

Techniki negocjacji i liberalizacji ceł

1. Metoda obniżania ceł na zasadzie towar za towar między poszczególnymi państwami.
2. Liniowa metoda redukcji ceł- redukcja ceł na wszystkie towary o określony procent.
3. Od lat 60 przyjęto mieszaną metodę redukcji ceł- redukcję o określony procent i harmonizację redukcji tzn. większą redukcję ceł wyższych i mniejszą redukcję ceł niższych.

W historii GATT 47-94 odbyło się 8 rund negocjacji handlowych największe znaczenie miały 3 ostatnie rundy negocjacji:

1. Runda Kennedyego 1964-1967 kiedy zredukowano cła o 33%. Była to runda kiedy liczba państw umowy GATT wzrosła do 62.
2. Runda Tokijska 1973-1979- liczba państw 102 zmniejszono cła na art. Przemysłowe w handlu międzynarodowym o 38%.
3. Runda urugwajska(najważniejsza runda) 1986-1994. Zmniejszono cła o 39% co sprawiło że w połowie lat 90 przeciętna stawka celna na art. przemysłowe wyniosła 3,9% , porównując to z 50% stawką celną w latach 30 dowodzi to ogromnego postępu. Sukces liberalizacji systemu GATT dotyczył tylko art. przemysłowych gdyż art. rolne były wyłączone z procesu liberalizacji GATT 47.

Handel art. rolno-spożywczy był regulowany przez państwa i był bardzo mocno ograniczony ze względu na protekcjonizm rolny. W państwach rozwiniętego zachodu prowadzono Wspólną Politykę Rolną, protekcjonizm rolny stosowały również USA jak i Japonia.

Reżim GATT 47 połowicznie zapewniał tylko wolny handel ograniczając go do art. przemysłowych. Dzięki liberalizacji w handlu art. przemysłowymi wartość wymiany międzynarodowej wzrosła tymi dobrami kilkanaście razy. Reżim GATT 47 przyczynił się do współczesnej globalizacji.

GATT 47 paradoksalnie pomimo sukcesów liberalizujących przyczynił się także do narodzin nowego protekcjonizmu i jako efekt uboczny tej liberalizacji ten nowy protekcjonizm to nowe pozacelne środki polityki handlowej. Stosowane przez państwa pod wpływem wewnętrznych grup interesów. Państwa obniżały stawki celne ale pod wpływem nadmiernego importu zaczęły się pojawiać w społeczeństwach państw protesty. Wtedy rządy uciekały się do rozwiązań protekcyjnych zmuszały rządy państw eksporterów aby ci obniżyli eksport- nazwano to **dobrowolnym ograniczeniem eksportu**. Rozwinęło się to w 70 i 80 i zaczęło być nową przeszkodą w handlu w związku z tym zwołano rundę urugwajską najważniejszą przyczyną była chęć wyeliminowania nowego protekcjonizmu.

Wyjątki od uniwersalnych reguł GATT

Zasady GATT 47 były traktowane jako uniwersalne ale twórcy umowy GATT byli realistami i widzieli że istnieją okoliczności które uniemożliwiają stosowanie się do litery prawa ze względu na uwarunkowania ekonomiczne stąd przewidziano wyjątki- zwolnienia od zobowiązań.

1. Generalnie istnieją dwie formy zwolnień o charakterze ogólnym

- a) **Czasowe zawieszenie przez stronę wykonywania danego zobowiązania na podstawie art. 25 umowy GATT** każde państwo mogło wystąpić o zwolnienie na dany okres czasu stosowania przyjętych uzgodnień. Art. 25 mówi że państwo występujące musi uzyskać zgodę 2/3 państw.
- b) **Klauzula wyłączenia got-aut** dane państwo może niestosować się do niektórych postanowień już w momencie uzyskiwania członkostwa w GATT, dane państwo mogło przystąpić do GATT nawet jeżeli nie spełniało wszystkich kryteriów ale po jakimś czasie musiało to udowodnić. Np. umowa GATT 47 opierała się na założeniu że jej stronami mogą być państwa o gospodarce rynkowej ale w 1967r do GATT przyjęto państwa socjalistyczne o gospodarce państwowej takie jak : Jugosławia, Polska, Węgry, przyjęto te państwa ponieważ zobowiązały się one że w przyszłości wprowadzą cła. Wpływ umowy GATT na te państwa był bardzo duży gdyż wymusił stosowanie zasad rynkowych .

Dwa odstępstwa od reguł GATT

- a) **System generalnych preferencji**- w 1965 r do układu GATT dopisano 3 dodatkowe artykuły jako część czwartą, które zawierały postanowienia o wyjątkowym traktowaniu państw rozwijających się. Te postanowienia dawały państwom rozwijającym się jednostronne przywileje w postaci bezcłowego dostępu do rynków światowych a więc państwa rozwinięte zobowiązały się że w imporcie z państw rozwijających się nie będą stosować ceł a więc wystarczyło mieć statut państwa rozwijającego się aby mieć przywilej handlowy.

- b) **Artykuł 24 umowy GATT**-zezwał na tworzenie regionalnych stref wolnego handlu-porozumień, regionalnych unii celnych. SWH- zniesienie ceł między dwoma lub większą ilością państw, UC- porozumienie na mocy którego sygnatariusze znoszą między sobą cła i wprowadzają wspólną taryfę celną z państwami trzecimi. Jest to odstępstwo od zasady niedyskryminacji (KNU+KN) pomimo to zapisy te znalazły się w umowie poprzez inicjatywę Wielkiej Brytanii, ale państwa członkowskie nie zdawały sobie sprawy z tego zapisu i konsekwencji . W wyniku tego był to istotny impuls rozwoju integracji regionalnej a więc czegoś czego twórcy GATT nie przewidywali. Na podstawie art. 24 państwa Europy-Zachodniej utworzyły najpierw EWWiS a później EWG, tak więc MSH w ramach umowy GATT 47 miały charakter dwutorowy z jednej strony uniwersalny system handlowy a z drugiej zezwolenie na regionalne porozumienia integracyjne

Ewolucja i funkcjonowanie MSW w warunkach umowy GATT 47

MSW po II wojnie światowej dzieli się na dwa etapy:

- 1) GATT 47 – od 01.01.1948r. do 31.12.1994r.
- 2) Współczesny MSW oparty o zrewidowany GATT 47 → GATT 94 + WTO

GATT – *General Agreement on Tariffs and Trade*, jest to reżim a nie organizacja. Porozumienie dotyczące liberalizacji polityki handlowej (kontrola, usuwanie przeszkód stojących na drodze rozwoju współpracy). Swoje funkcje GATT spełniał przede wszystkim poprzez organizowanie tzw. rund negocjacyjnych. Najważniejsze z nich to:

- Kennedy’ego – 1964 – 1967,
- Tokijska – 1973 – 1979,
- Urugwajska – 1986 – 1994.

Metody liberalizacji handlu:

- 1) Dwustronne rokowanie handlowe na zasadzie wzajemności (GATT – 23 sygnatariuszy, uzgodnione cła, lista koncesji – wykaz towarów, na które obowiązywały cła między sygnatariuszami GATT)
- 2) Metoda liniowa redukcji cel – wzrost liczby sygnatariuszy spowodował jej wprowadzenie. Polegała na pomniejszaniu cel o stałą większość co prowadziło do sytuacji, w której cła wciąż były wysokie i równano ich poziomów (lata 60.)
- 3) Metoda mieszana redukcji – starano się zmniejszać w większym stopniu cła wysokie a w mniejszym niskie. Państwo nie mogło podnieść cen związanych, mogło tylko obniżyć. Stawki te miały charakter stawek maksymalnych.

Twórcy umowy GATT przewidzieli, że państwa mogą się zwracać do innych o czasowe podnoszenie cel (art. 25). Wymóg podania to zgoda $\frac{3}{4}$. Był to reżim łagodny, nie karał. Stawki cele mogły być podwyższone przez państwo zgodnie z prawem i w ramach działań przeciwko dumpingowi.

Państwa posiadają prawo do obrony przez nieuczciwymi procedurami handlowymi:

- Dumping – sprzedaż w kraju docelowym towaru po niższej cenie niż w kraju, w którym towar wyprodukowana. Jest to manipulacja ceną, zachowanie nieetyczne. Państwo, które odkryje dumping ma prawo do wyższego cła. GATT 47 dał prawo do wszczęcia postępowania antydumpingowego. Cła antydumpingowe nie były jednak precyzyjne, nie zdawano sobie sprawy z tego, że w przyszłości zjawisko to stanie się powszechne.
- Subwencja (subsytia) – brak precyzji w zakresie przeciwdziałania temu zjawisku. Jest to pomoc publiczna ze strony państwa dla przedsiębiorstw eksportujących towar. Dzięki wsparciu finansowym mogą one obniżyć ceny towarów i konkurować efektywniej na rynku międzynarodowym. Proceder ten zniekształcał ceny, a przepis o jego zakazie był bardzo ogólnikowy

W MSW pod rządami GATT 47 dominowały dwie tendencje. Państwa najpierw negocjowały i obniżały cła, a z drugiej strony wprowadzały elementy protekcjonizmu (dumping, subwencje, ograniczenie ilościowe, dobrowolne ograniczenie eksportu oraz manipulowanie standardami technicznymi). Państwa zaczęły wprowadzać własne standardy uniemożliwiające import a innym eksport. Nadużywały pozataryfowych narzędzi – postępowań antydumpingowych i antysubwencyjnych. Ponadto GATT 47 nie obejmowała swym zakresem liberalizacji handlu artykułami rolniczymi. Istniał niedoskonały mechanizm rozstrzygnięcia sporów handlowych i nadmiernie rozwinięty system przywilejów dla państw rozwijających się – odstępstwa od zasady równości

W 1986r. rozpoczyna się kolejna runda negocjacji handlowych (urugwajska). Cele:

- 1) dalsza liberalizacja,
- 2) zmiana umowy GATT 47 i dostosowanie do współczesnych warunków.

Runda urugwajska trwała 8 lat. Właściwe rokowania w Marakeszu, umowa – 15.04.

Efekty rundy urugwajskiej:

- 1) umowa ustanawiająca WTO z dniem 01.01. 1995r (po 50 latach niepowodzeń ITO (Międzynarodowej Organizacji Handlu) z siedzibą w Genewie,
- 2) podpisanie wielu umów liberalizujących wymianę handlową i reformujących ją. Załącznik 1a – znowelizowana umowa GATT 47 w postaci GATT 94, ciągłość prawna 99,9% i ten sam tekst. GATT 94 + instytucje WTO stworzyły tzw. system GATT WTO. Nastąpiło porozumienie w sprawie rolnictwa, mające na celu liberalizację handlu rolnego. Zastosowano w nim tzw. taryfikację – objęcie handlu rolnego ochroną taryfową – cłami. Było to rozwiązanie nowatorskie. Dotychczas handel był regulowany na podstawie porozumień między państwami. Po II wojnie światowej rolnictwo było przedmiotem ochrony – USA, Japonia, Europa Zachodnia. Państwa uznały, że należy wprowadzić stawki celne na wszystkie artykuły rolne na dowolnym poziomie, rezygnując z ograniczeń ilościowych. Cło stało się łatwo identyfikowalnym narzędziem polityki handlowej. Jego nałożenie musiało skutkować jego dalszym obniżeniem, podobnie jak miało to miejsce przy artykułach przemysłowych (Japonia 80% cła na ryż – przeciwko importowi ryżu z Chin, Australia 40% na pszenicę). Porozumienie rolne zakłóciło podjęcie negocjacji w sprawie obniżenia ceł – do tej pory nie udało się zliberalizować handlu rolnego.
- 3) Kilkanaście dodatkowych porozumień regulujących funkcjonowanie MSW, w tym dwa najważniejsze: postanowienie antydumpingowe i antysubwencyjne. Załącznik 1b – Układ ogólny w handlu usługami (GATS) – nowość, jest rozszerzeniem zakresu przedmiotowego MSW. Przeniesione zostają reguły GATT do handlu usługami:
 - KNU,
 - Klauzula narodowe.
- 4) Załącznik 1c – porozumienie w sprawie handlowych aspektów własności intelektualnej, podpisane pod presją USA i państw Europy Zachodniej. Jego celem było zwiększenie ochrony prawnej – np. wzory towarów, znaki towarowe, prawa autorskie. Wprowadzono surowe i bezwzględne zasady ochrony. Dało to ogromne korzyści firmom i państwom zachodnim. Zaowocowało to rozwinięciem franchisingu – umowa, na podstawie której producent może korzystać ze znaku towarowego, ale musi być zgodna jakość.
- 5) Załącznik 2 - mechanizm o rozstrzyganiu sporów handlowych poprzez precyzyjne określenie procedur. System unikalny – zabezpieczał on interesy państw słabszych, uniemożliwiając nałożenie sankcji ekonomicznych państwom silniejszym z wyjątkiem autoryzacji.
- 6) Załącznik 3 – mechanizm przeglądu polityki handlowej państw.
- 7) Załącznik 4 – porozumienie fakultatywne.

Ogólna ocena efektów rundy urugwajskiej i utworzenie systemu GATT WTO:

- Powstał nowy MSW obejmujący szereg dodatkowych dziedzin i realizujący zasady równości i niedyskryminacji w większym stopniu niż GATT 47. Nastąpiła likwidacja przywilejów. Państwa rozwijają się w ramach GSP, do 2009r. – jednakowe traktowanie,
- Specjalne traktowanie państw najsłabiej rozwiniętych,
- Rozwiązanie problemu handlu tekstyliami – włączono je do ogólnych reguł handlu (porozumienie tekstylne – określone kwoty materiałów i ubrań – eksport z państw słabo rozwiniętych, aby przemysł tekstylny krajów bogatszych nie zbankrutował).

Ewolucja systemu GATT WTO po rundzie urugwajskiej.

Statut WTO przewidywał zwołanie konferencji ministerialnej państw członkowskich. W 1996r. odbyła się konferencja w Singapurze – zderzenie poglądów państw rozwiniętej Północy z biednym Południem.

- 1) Liberalizacja handlu usługami – Północ domagała się liberalizacji przepływu usług – ogromna przewaga technologiczna, kapitałowa.
- 2) Liberalizacja handlu rolnego – Południe zaproponowało liberalizację, państwa Północy sprzeciwiały się. Rolnicy Północy nie wytrzymałyby konkurencji.

- 3) Północ zaproponowała powiązanie handlu ze standardami pracy – np. prawa związkowe, 46h tydzień pracy.
 - 4) Ochrona środowiska – zmniejszenie zanieczyszczeń w wyniku produkcji towarów szkodliwych dla niego, propozycja Zachodu.
- Północ osiągnęła przewagę.

Kwestie singapurskie współczesnego MSW.

Sesja pokazała, że istnieją różnice między Północą a Południem. Biedne Południe krytkowały działa Północy i zaczęły propagować pogląd, iż nowy system GATT WTO jest korzystny dla bogatych. Państwa Północy zgodziły się na zwołanie kolejnej rundy negocjacji handlowych. Mają zostać wprowadzone modyfikacje do MSW – narastająca krytyka globalizacji.

1999r – konferencja ministerialne WTO, propozycja mandatu negocjacyjnego. Protesty przerwały tą konferencję. Antyglobaliści stanęli przeciwko WTO.

Następna konferencją zaczęła się w 2001r. i trwa do dziś. Runda z Ad-Dauhy (Katarska). Przyjęto program Dauha Developmnet Agenda – negocjacje handlowe ukierunkowane na rozwój. Liberalizacja handlu – aby była korzystna dla państw słabo rozwiniętych. Redukcja asymetrii bogatej Północy i biednego Południa. Lepsze wykorzystanie efektów handlu. Porozumienie w tej sprawie w ostatniej chwili zablokowały Indie.

Analiza współczesnego MSW.

Runda katarska – jej zadaniem było wprowadzenie w życie niezrealizowanych postanowień rundy urugwajskiej:

- liberalizacja handlu rolnego,
- liberalizacja handlu na odpowiednich zasadach – ustanowienie handlu uczciwego.

Wykład nr 4 04.01.2009r

Geneza i zakres rundy negocjacji handlowych z Doha

Negocjacje handlowe mające na celu liberalizację wymiany rozpoczęły się w 2001r, zadaniem tej rundy było wprowadzenie w życie nie zrealizowanych postulatów rundy urugwajskiej takich jak: liberalizacja handlu rolnego oraz liberalizacja handlu na sprawiedliwych zasadach czyli ustanowienie handlu uczciwego a nie handlu wolnego:

Fair trade VS free trade

Wolny handel odpowiada naturalnym prawom równości i sprawiedliwości każde naruszenie zasad wolnego handlu uważano za naruszenie zasad sprawiedliwości ale po zakończeniu rundy urugwajskiej i na podstawie doświadczenia lat 90 XX wieku (globalizacja) uznano że wolny handel zapewnia nierównomierną dystrybucję korzyści handlowych gdzie większość przypadła państwom rozwiniętej północy a mniejsza część państwom biednego południa wobec istniejącej krytyki systemu GATT –WTO opartego na idei wolnego handlu postanowiono zwołać nową rundę negocjacji handlowych które miały zapewnić lub dokonać korekty MSH tak aby korzyści z handlu były dzielone bardziej sprawiedliwie i uwzględniały postulaty, interesy państw słabszych stąd nazwa **runda rozwojowa**.

W konferencji uczestniczyło 142 państwa oraz przedstawiciele kilkudziesięciu organizacji międzyrządowych i poza rządowych.

Zgodnie z przyjętymi ustaleniami optymistycznie zakładano zakończenie negocjacji w 2005r do tej pory jednak się to nie udało. Tak długi okres wskazuje na to że MSH znajduje się na rozdrożu i wykazuje się znaczną słabością instytucji zasad i mechanizmów gdyż nie można zakończyć negocjacji. Przyczyną takiej sytuacji jest wzrost sprzeczności i zróżnicowania stanowisk poszczególnych państw w poszczególnych kwestiach negocjacyjnych a więc zakres negocjacji jest bardzo obszerny i obejmuje 21 tematów-problemów z czego najważniejsze były następujące kwestie:

1. **Rolnictwo**
2. **Dostęp do rynku dla towarów nie rolnych (przemysłowych)**
3. **Ułatwienia w handlu**

Pozostałe tematy uznane zostały za mniej ważne ale też są przyczyną zróżnicowanego podejścia są to: usługi, procedury, antydumpingowe i subwencje, ochrona własności intelektualnej.

Przedmiotem negocjacji jest również relacja handlu i środowiska oraz usprawnienie mechanizmu rozstrzygnięcia sporów.

W trakcie negocjacji wyklarowały się różne grypy interesów najważniejsze to :

- grupa – G 20- państwa o średnich dochodach (Brazylia, Argentyna, Indie)
- grupa australijska (Cairns) UE, USA, Australia- państwa rozwinięte,
- grupa G 10- importerów żywności,
- grupa G 90 – państwa najbiedniejsze,

W ramach rundy ukształtowało się 50 różnych koalicji i stron negocjujących to sprawia że osiągnięcie porozumienia jest coraz trudniejsze. Ważną przyczyną braku postępu w negocjacjach jest stanowisko USA do zawierania umów handlowych z innymi państwami (w USA żeby uniknąć długotrwałego procesu negocjacji a następnie ratyfikacji międzynarodowych umów przyjęto następujące rozwiązanie kongres USA co jakiś czas upoważnia prezydenta USA do zawierania umów handlowych bez procesu pełnej ratyfikacji czyli prezydent zawiera umowę międzynarodową i przedstawia ją w kongresie w którym już nie ma dyskusji. Ta możliwość została dana Bushowi na 5 lat do 2007r – upoważnienie już wygasło, w związku z tym runda z Doha stała się zakładnikiem wyborów amerykańskich.)

Rolnictwo

To najważniejszy obszar negocjacji handlowych dla państw rozwiniętych i rozwijających się.

Udział rolnictwa w dochodzie narodowym USA:77%-sektor usług, 15-20%- sfera przemysłu, 3-4%- rolnictwo.

W państwach słabo rozwiniętych rolnictwo ma większy udział w tworzeniu dochodu narodowego nawet 30-40% ale problem polega na tym że rolnictwo w państwach pn jest wydajne a w państwach pd jest mało wydajne, pomimo tego państwa pd oferują tańsze surowce i półprodukty rolne od państw pn, które stosują protekcjonizm rolny w postaci barier celnych w imporcie żywności z państw pd, zaostrożonych środków sanitarnych i fitosanitarnych i sprzedają na rynku międzynarodowym własne towary rolne po niższych cenach dzięki wsparciu wewnętrznemu i subwencjom eksportowym. Szacuje się że państwa pd tracą około 25 mld dolarów z tytułu niezrealizowanego eksportu dzięki protekcjonizmowi państw pn.

Sektor rolny na pn jest dobrze zorganizowany – związki zawodowe które posiadają w systemach demokratycznych nadreprezentacje - ludzie żyjący w tym sektorze to wyborcy głosujący na partie która broni ich interesów.

Handel rolny to 8% handlu światowego ale produkcja rolna jest głównym źródłem dochodów dla 2,5 mld ludzi w świecie (35-38%), negocjacje rolne dotyczą więc losów dochodów około 40% ludności świata.

Przebieg negocjacji rolnych

Na przebieg negocjacji rolnych w ramach rundy Doha duży wpływ miało wygaśnięcie **klauzuli pokoju** było to zobowiązanie państw sygnatariuszy rundy urugwajskiej że po jej zakończeniu przez 10 lat czyli do 2004r nie będą się oskarżać o stosowanie subwencji rolnych, ustalono to odnośnie porozumienia w sprawie rolnictwa(załącznik 1A-porozumienie w sprawie rolnictwa przewidywało taryfikację handlu rolnego, przewidywało także częściową redukcję cła na art. rolne po ich wprowadzeniu 1995- państwa zobowiązały się że obniżą cła w następujący sposób: państwa rozwinięte o 36% w ciągu 6 lat, a państwa rozwijające się o 20% w ciągu 10 lat, dodatkowo zawarto klauzule pokoju). W okresie 1995-2004 nastąpił pokój rolny.

Runda z Doha miała zakończyć się w 2005r nowymi ustaleniami w sprawie rolnictwa i przedłużyć pokój rolny ale nie udało się jej przedłużyć, w 2004r pokój rolny został zerwany przez Brazylię która oskarżyła USA o subwencję w produkcji bawełny. Na forum WTO USA przegrały był to wyrok precedensowy, mimo to USA nie zostały ukarane. W wyniku wygranej sprawy przez Brazylię stała się ona nieformalnym reprezentantem krajów pd. Dało jej to mandat występowania w sprawach państw najbardziej zubożonych z pd. W ten sposób państwa pd. Usztywniły swoje stanowisko negocjacyjne i zażądały ustępstw w stosunku do USA i UE aby obniżyły o 75% dotacje zakłócające wymianę handlu międzynarodowego(chodzi tu o dotacje bezpośrednie, i dotacje eksportowe) USA zgodziły się na obniżenie dotacji ale tylko eksportowych ale pozostawiły w stanie nienaruszonym wsparcie wewnętrzne. Amerykanie dążyli do tego aby subwencje wewnętrzne obniżyła tylko unia sami zaś zobowiązali się do ograniczenia subwencji eksportowych. W 2002 kongres USA przegłosował ustawę **farm –bill-** właściciele farm dostali tę ustawę jako nagrodę za to że mieszkańcy licznie zgłaszali się do US Army doprowadziło to do impasu w rokowaniach.

Ważnym elementem negocjacji rolnych było **otwarcie rynków krajów rozwiniętych na surowce rolne i żywność z krajów rozwijających się.** Negocjowano więc dostęp artykułów rolnych z państw pd. Na rynki państw pn. UE zaproponowała obniżkę ceł o 40% ale Amerykanie zaproponowali obniżenie ceł o 90%- propozycja ta jest korzystna dla USA bo są oni eksporterami mięsa kukurydzy, jednak nie została zaakceptowana. W trakcie negocjacji okazało się że przeciwko daleko idącym obniżkom ceł na art. żywnościowe sprzeciwiały się niektóre kraje rozwijające się np. Indie bo taka obniżka ceł spowodowała by ruinę w gospodarce rolnej Indii. Negatywną rolę w negocjacjach rolnych odegrały USA.

Dostęp do rynku towarów przemysłowych.

Państwa pn UE i USA postulują radykalne obniżenie ceł w handlu art. przemysłowymi ze strony państw pd. jak Chiny Brazylii Indię (te 3 państwa stosują wysokie cła żeby zmusić eksporterów samochodów, lodówek, telefonów do tego aby przenosili oni produkcję do ich krajów).

Państwa pd. domagały się żeby państwa pn obniżyły cła w imporcie-ich eksporcie towarów mała i średnio przetworzonych. USA i UE w trakcie tej rundy nie tworzą jednego frontu negocjacji, USA dzielą również kraje europejskie, wszystkie sukcesy poprzednich rund były możliwe dzięki jednolitemu stanowisku USA i UE.

Ułatwienia w handlu

W sytuacji gdy obniżono cła procedury formalne zaczęły nabierać znaczenia, przepisy administracyjne, odprawy celne, publikacje regulacji celnych, wymagane normy- te informacje wymagają posiadania odpowiednich funduszy na ich rozpoznanie jak i wiedzy to sprawia że co najmniej połowa państw w świecie nie jest w stanie uzyskać informacji o dostępie do innych rynków. Rozwiązanie:

- ujednoczenie procedur handlowych, albo zapewnienie pomocy technicznej (pomoc w tłumaczeniu dokumentów , wykształcenie) – dla państw najmniej rozwiniętych.

Runda z Doha uświadomiła jak wielkie są rozbieżności między państwami pn i państwami pd. Uświadomiła także że msh znalazło się na rozdrożu- pogodzenie państw pn z państwami pd.

Mechanizm przeglądu polityki handlowej w systemie GATT-WTO

W rundzie urugwajskiej nowym elementem jako załącznik nr 3 było porozumienie pt. **MPPH** dokument ten przewiduje dokonywanie regularnych przeglądów systemu handlu zagranicznego i polityki handlowej poszczególnych państw członkowskich WTO zatem jest to jedna z wielu funkcji WTO, funkcji związanej z zapewnieniem przejrzystości narodowych regulacji prawnych. Co prawda w systemie

GATT 47 do 94r na podstawie art. 10 państwa umowy GATT zobowiązywały się informować pozostałych sygnatariuszy o wszystkich zmianach w ich polityce handlowej ale w praktyce to nie funkcjonowało przy ówczesnym poziomie technik biurowych, obieg dokumentów był bardzo powolny-słabością systemu GATT 47 był brak nadzoru nad poczynaniem w polityce handlowej sygnatariuszy umowy.

Celem MPPH jest przyczynienie się do usprawnienia i stosowania się wszystkich członków WTO do reguł i zobowiązań (porozumień handlowych), uzasadniano to zapewnieniem przejrzystości wewnętrznej przy podejmowaniu przez rządy decyzji w sprawach polityki handlowej jest to funkcja kontrolna organizacji międzynarodowej.

Organy kontroli w WTO

Przeglądu polityki handlowej dokonuje **Rada Generalna** składająca się z przedstawicieli wszystkich państw członkowskich WTO wybierany jest przewodniczący który kieruje Radą w zakresie przeglądu polityki. **Rada powołuje 3 funkcjonalne komitety:** rada ds. handlowych towarami, rada ds. handlowych usługami i rada ds. handlowych aspektów własności intelektualnej w ramach tych rad są powoływane specjalistyczne komitety. Drugi organ WTO odpowiedzialny za MPH jest **sekretariat z wydziałem do spraw przeglądu polityki handlowej.**

Przeglądy polityki handlowej odbywają się według regulaminu w którym określa się częstotliwość z tego punktu widzenia państwa członkowskie WTO podzielono na 3 grupy:

1. Grupa 1- obejmuje 4 państwa członkowskie WTO o największym udziale w handlu międzynarodowym które podlegają kontroli co 2 lata –USA, Chiny, Japonia, i UE
2. Grupa 2- 16 państw o średnim udziale w handlu międzynarodowym które podlegają przeglądom co 4 lata np. Malezja Norwegia Szwajcaria Turcja.
3. Grupa 3- pozostałe państwa podlegające przeglądom co 6 lat

Polska do 2004 była zaliczana do 3 grupy jej polityka handlowa była oceniana raz w 2000r i wypadła pozytywnie. OD 2004 Polska podlega przeglądowi jako członek UE co 2 lata.

Proces przeglądu polityki handlowej obejmuje następujące etapy:

1. **Zbieranie informacji** – informacje dostarczają na podstawie kwestionariusza same państwa członkowskie, proces zbierania informacji jest monitorowany przez pracowników sekretariatu którzy również zbierają informację poprzez sprawdzanie dokumentacji w państwie podlegającym kontroli (sprawdzenie umów zawartych w rundzie urugwajskiej)
2. **Opracowanie raportu** który jest przygotowany przez sekretariat WTO do raportu sekretariat u dołączony jest raport rządu państwa członkowskiego (kontrolowanego, umożliwia się rządowi przedstawienie własnego poglądu zdania) te dokumenty tłumaczone są na języki robocze WTO i wysyłane pozostałym państwom w liczbie 150.
3. Dokumenty są kierowane na posiedzenie organu przeglądu polityki handlowej czyli Rady Generalnej. Rada przyjmuje do wiadomości te dokumenty, a w czasie dyskusji prezentowane są **wnioski** zawarte w oświadczeniu przewodniczącego organu (w czasie dyskusji przedstawiciele państw członkowskich wypowiadają się w swoim imieniu a nie w imieniu swoich państw)

Zatem dokument końcowy ma raczej charakter symboliczny aniżeli ocenny-polityczny. Publikacja wyników przeglądu ma miejsce w wersji drukowanej i elektronicznej i jest dostępna na stroni WTO.

W raporcie o UE poddano umiarkowanej krytyce WPR stwierdzając że przyczynia się ona do zakłóceń w handlu i należy ją ograniczyć. UE stosuje skomplikowany system ceł a poszczególne państwa stosują subsydia eksportowe na art. rolne. Pochwalono UE że w sposób wzorcowy wprowadza prawo ochrony własności intelektualnej.

Mechanizm przeglądu ma charakter dobrowolny i formalny konkluzje nie zobowiązują państw członkowskich do zmian w regulacjach handlowych, mechanizm jest miękkim środkiem oddziaływania (jedyne sposoby to perswazja) tego rodzaju miękki mechanizm kontroli powoduje że państwa czując się bezkarnie stosują protekcjonizm a przedłużające się negocjacje rundy Doha potwierdzają to.

Międzynarodowy system handlowy a prawa człowieka

MSH to dziedzina ekonomii i wymiany. W ostatnich kilkunastu latach problematyka MSH straciła swój wyłącznie ekonomiczny charakter gdyż nierówno prawny podział korzyści między państwami bogatymi

i biednymi zaczął być oceniany w kategoriach moralnych i etycznych. Problem ten pojawił się po raz pierwszy podczas sesji WTO w Seatel. Chodziło o rozwiązanie dwóch kwestii,

- niewiązanie kwestii standardu pracy z prawami człowieka i konkurencji handlu- przeciwdziałanie pewnym praktykom handlowym państw zachodnich które wiązały wysokość ceł w imporcie ze standardami pracy.

- pomijanie przez system WTO naruszanie praw pracowniczych i praw człowieka – praca przymusowa, niewolnictwo, zatrudnianie dzieci.

Argumenty za i przeciw wiązaniu handlu i praw człowieka

ZA- handel sprzyja rozwojowi to zwiększa dochód- umożliwia to lepsze przestrzeganie praw człowieka (finansowanie kontrolnych instytucji)

PRZECIW- różnice kulturowe wynikające z odmiennego pojmowania obowiązku pracy, różnice ekonomiczne sprawiają że nie można stosować zachodnich standardów pracy w państwach słabiej rozwiniętych

Problem handlu a prawa człowieka jest rozstrzygany na forum MOP. Efekty: zakaz pracy niewolniczej zakaz importu towarów które są produkowane przy użyciu pracy niewolniczej, zakaz zatrudniania dzieci, zakaz importu i handlu produktami wytworzonymi przez więźniów.